

Bojničanová, Renáta – Tomášková, Simona – Vajíčková, Mária (eds.): *Filologické štúdie 3*. Nümbrecht: KIRSCH-Verlag 2017. 244 s. ISBN 978-3-943906-37-0

Ľubomír Holík

Ústav cudzích jazykov, Lekárska fakulta, Univerzita Komenského
lubomir.holik@fmed.uniba.sk

V roku 2017 vyšlo už tretie pokračovanie zborníka *Filologické štúdie*. Tento súbor textov býva publikovaný každoročne od roku 2015. Obsahuje príspevky študentov doktorandského štúdia z rôznych pracovísk z celého Slovenska, Českej republiky, dokonca aj Poľska, ktoré sa môžu, ale nemusia prezentovať v predstihu na konferencii s názvom Medzinárodná konferencia doktorandov. Taktiež účasť na menovanom podujatí nepodmieňuje následne publikovanie v zborníku. Publikácia a aj konferencia prebiehajú pod záštitou Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, knižná verzia štúdií adeptov doktorandského štúdia vychádza v Nemecku vo vydavateľstve KIRSCH-Verlag. Študentské výstupy sa zameriavajú na filologické témy s tým, že sa príspevky delia na tri okruhy – *Jazykovedné štúdie*, *Didaktické štúdie* a *Literárnovedné štúdie*. Štúdie sú písané v rôznych jazykoch, v tomto článku sa zameriame detailne iba na tie písané v slovenskom a českom jazyku.

V prvom okruhu *Jazykovedné štúdie* je 8 príspevkov, z toho 3 – *Formale Abgrenzung der präpositionalen Wortverbindungen* od Jany Tabačkovej; *Zur Komplementarität der Valenz- und Konstruktionsgrammatik* od Lucie Mihálikovej a *Pragmatische Aspekte der Verwendung von Formeln in mündlicher Interaktion* od Simony Tomáškovej – sú v nemeckom jazyku. Prvá štúdia v slovenskom jazyku s názvom *Typológia abreviatúr v súdnych rozhodnutiach vydaných súdmi v Anglicku* je od Andrey Demovičovej. Autorka príspevku pripomína, že právny jazyk neobsahuje veľa viacslovných pomenovaní, čiže je v nich tendencia skracovať slová a slovné spojenia. Skúmala tvorbu skrátených slov v právnych aktoch súdnych orgánov, ktoré spadajú pod sústavu všeobecného súdnictva v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska. Používa delenie abreviatúr na neeliptické alfabetizmy, eliptické alfabetizmy, rozšírené alfabetizmy a eliptické a rozšírené alfabetizmy. Autorka vyslovila hypotézu, že v textoch, ktoré si zvolila, budú prevažovať neeliptické alfabetizmy. Výsledky jej výskumu ukázali, že z 1210 skratiek, ktoré našla, je až 920 neeliptických, čím sa potvrdila jej počiatočná hypotéza.

Ďalší príspevok z prvého okruhu je od Sylvie Kummer a volá sa *Špecifiká anglickej právnej terminológie*. Autorka uvádza ako základné požiadavky právneho jazyka tieto: významová presnosť, jednoznačnosť, stručnosť, zrozumiteľnosť, účelnosť, ustálenosť a neexpresívnosť. Poukazuje aj na to, že často majú niektoré lexémy odlišný význam v bežnej reči a v právnych textoch. Z angličtiny uvádza príklad *performance*, čo znamená predstavenie napríklad v divadle alebo výkon vo filme. V právnom odvetví však znamená plnenie zmluvy. Čo sa týka angličtiny, je zaujímavosťou, že v rôznych podobách angličtiny v rôznych štátoch existujú rôzne termíny. Napríklad v Anglicku sa používa slovo *pupillage* pre koncipientскую prax, ale v Škótsku je na to isté slovo *devilling*. V závere štúdie autorka uvádza, že pri preklade textov z angličtiny do slovenčiny je nutné poznať aj právny poriadok príslušnej anglicky hovoriacej krajiny.

Emócie hnevu vyjadrené v slovenských a v rumunských frazeologických jednotkách je ďalší príspevok z prvého okruhu, ktorý napísala Marka Bireş. V centre jej príspevku sú Slováci žijúci v Rumunsku, ktorí fungujú v dvoch jazykových systémoch. Autorka uvádza

ako prvú frazému *vyliat' si na niekom hnev* alebo *vyliat' si na niekom zlosť*, rumunský ekvivalent v slovenskom preklade je *vyliat' si jed/vyliat' zo seba zlobu*. Pri porovnaní slovenských a rumunských frazém dospela k záveru, že v slovenčine je dôležitý objekt aj subjekt deja, kým v rumunčine iba subjekt.

Ďalším textom je štúdia *Názvy sviatkov vianočného obdobia vo vybraných slovanských jazykoch* od Stanislavy Šuščákovej. Autorka sa zamerala na podobnosti v slovenčine, poľštine a ruštine. Z jej štúdie vyberáme časť o názve *Vianoce*, mnohé jazyky prebrali svoje názvy pre tieto sviatky z latinského *nativitas Domini nostri Iesu Christi*. V prípade slovenských Vianoc a českej verzie *Vánoce* ide o preklad nemeckého *Weinachten* = svätá noc.

Záverečnou štúdiou v prvom bloku textov je *Hurbanova obrana štúrovského jazyka – Českje hlasi proti slovenčine* od Ivany Klambíkovéj. Autorka sa zaoberá spisom Jozefa Miloslava Hurbana *Českje hlasi proti slovenčine*, ktorý bol odpoveďou na zborník *Hlasové o potrebe jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Morawany a Slowáky*, ktorého hlavným iniciátorom bol Ján Kollár. Hurban reaguje len na štyroch autorov, ktorí predložili relevantné dôvody proti spisovnej slovenčine – Františka Palackého, Josefa Jungmanna, Pavla Jozefa Šafárika a Jána Kollára.

Druhý okruh zborníka nesie názov *Didaktické štúdie*. Táto časť obsahuje päť štúdií, z toho dve sú v nemčine s názvami *Kunst in DaF-Unterricht: Lust auf Instrumentalmusik?* od Adama Brutovského a *Begleiterscheinungen des Spracherwerbs* od Miriam Matulovej.

Prvou analyzovanou štúdiou je *Cestopis a inovatívne metódy pri práci s týmto žánrom na stredných školách* od Ľubomíra Holíka. Autor spomína dva prístupy k vyučovaniu literatúry na stredných školách – tradičný chronologický prístup a novší genologický. Ten prvý cestopis dosť často obchádza, len ho spomenie vo výpise diel, ktoré autor napísal. Avšak ten druhý má, podľa autora, väčší potenciál poskytnúť cestopisu priestor, i keď aj tam cestopis ustupuje iným žánrom. Preto autor navrhuje preberať cestopis na hodinách seminára zo slovenského jazyka alebo sa mu venovať formou workshopov a prednášok po vyučovaní, čo sa však nemusí stretnúť so záujmom žiakov. V závere autor uvažuje nad budúcnosťou cestopisu ako žánru. Jeho pohľad je optimistický a myslí si, že tento žáner, aj ak by zanikol v tradičnom knižnom prevedení, prežije v elektronickej podobe formou blogov, vlogov. Preto vidí aj zmysel v tom, aby sa cestopisu venoval priestor na stredných školách, a naznačuje, že je tento žáner skvelou príležitosťou na projektové vyučovanie a využívanie moderných technológií.

Ďalší príspevok s názvom *Problematika jazykovej normy ve výuce angličtiny* je od Simony Kalovej. Kľúčovou otázkou tohto príspevku je, či pri výučbe angličtiny ako druhého alebo cudzieho jazyka treba využiť normu rodeného hovoriaceho (native speaker norm) alebo angličtinu ako lingua franca (English as a lingua franca – ELF). Tá prvá je štandardný variant angličtiny používaný vzdelanými rodenými hovoriacimi, je to ideál, ku ktorému sa chcú dopracovať tí, čo sa učia jazyk. Druhá norma, čiže angličtina ako lingua franca, znamená, že angličtina slúži na komunikáciu medzi nerodenými hovoriacimi, ktorí majú iné materinské jazyky, jej cieľom je dorozumieť sa i napriek chybám. Autorka štúdie sa rozhodla pre výskum preferencií českých vysokoškolských študentov, študujúcich anglický jazyk, z hľadiska výslovnosti a gramatiky pri oboch spomínaných normách. Študenti odpovedali na otázky o výslovnosti a gramatike, reagovali na výroky a následne ešte zdôvodnili svoju voľbu. Pri výslovnosti autorka zistila, že väčšina respondentov uprednostňuje normu rodeného hovoriaceho. Pri gramatike boli na výber – typický medzijazyk (A1), tradičná gramatika ako v učebniciach (B1) a model rodeného hovoriaceho (C1), ktorý používa formálnu a aj neformálnu gramatiku. Až 71 % študentov si vybralo model C1. Autorka navrhuje, že by bolo zaujímavé zapojiť do výskumu aj študentov iných odborov, ako aj respondentov v zrelšom veku, ktorí sa angličtinu učia v jazykových školách. Taktiež by autorka rada zaradila do

výskumu aj učiteľov angličtiny, aj rodených hovoriacich a aj učiteľov s rovnakým materinským jazykom ako študenti.

Posledná štúdia z druhej sekcie nesie názov *Miesto elektronickej variety anglického jazyka vo výučbe* a je od Evy Maierovej. Autorka uvádza, že informačné a komunikačné technológie (IKT) sú súčasťou našich životov a je nutné poznať kód, v ktorom cez ne prebieha komunikácia. Napriek tomu, že digitálne sprostredkovaná komunikácia je rozšírená a populárna, pri výučbe cudzích jazykov sa nevyužíva. V učebniciach sa síce o formách takejto komunikácie píše, žiaci píšú elektronickú poštu, prípadne majú odkazy na ďalšie informácie na internete. Avšak, ako konštatuje autorka, priame texty, ako chaty alebo krátke textové správy, v učebniciach absentujú. Autorka navrhuje učebné materiály, ktoré by tieto potreby implementovali. Vypracovala dve vzorové lekcie na témy *Twitter* a *Blogy*, ktorých súčasťou bol aj kľúč odpovedí pre vyučujúceho, a prax ukázala motivujúci charakter tohto typu učebného materiálu.

Posledná časť s názvom *Literárnovedné štúdie* obsahuje až 9 štúdií a všetky sú buď v slovenčine, alebo v češtine. Prvý príspevok je od Adriany Parížekovej s názvom *Pôvod a vznik postmoderny*. Napriek zažitej informácii, že sa postmoderna začala v 60. rokoch 20. storočia, autorka nachádza jej počiatky ešte pred spomínanou dekadou. Ako píše, špecifikom postmodernizmu je, že hranice medzi ním a modernizmom sú veľmi úzke a často ani literárni kritici nemajú jasno v tom, kam niektoré diela patria, a zároveň postmodernizmus nebol sprevádzaný žiadnym manifestom ani radikálnou zmenou v štruktúre či histórii spoločnosti.

Barbora Čaputová prispela do zborníka výstupom *Teória vykúpenia: Mircea Eliade a Hermann Hesse*. Autorka píše o dvoch mysliteľoch spomenutých v názve svojho príspevku, pretože obaja napriek tomu, že pochádzajú z Európy, boli inšpirovaní indickou filozofiou. Eliade kritizoval európsku obmedzenosť a postoj vtedajšej spoločnosti k indickej filozofii, ktorá ju nepovažovala za skutočnú filozofiu. Autorka dospela k zisteniu, že Eliade a Hesse „zápasia s problémom vlastnej historickosti, ktorej zmysel sa môže objaviť až na pozadí absolútna (zmierenia protikladov, jednoty) a veľkého času. Stret individuálnej histórie s nadčasovým poriadkom sveta môže priniesť človeku vnútorné oslobodenie *hic et nunc* aj v jeho nedokonalom stave časovej podmienenosti“ (s. 175).

Nasleduje príspevok s názvom *Cervantesova dráma ako zrkadlo drámy* od Anny Ďurišíkovej. Autorka hneď v úvode uvádza, že pre slovenského čitateľa je Miguel de Cervantes známy skôr ako románopisec a napriek tomu, že aj jeho dramatické diela boli preložené do slovenčiny a inscenovali ich slovenské divadlá, ako dramatik nie je známy. Uvádza zaujímavosť, že sa Cervantes, ako jeden z prvých, venoval technike meta-divadla. Jeho dramatické diela rozdelila do dvoch skupín – Svet divadla a Divadlo sveta. Prvý celok je motív hry v hre. Druhý celok Divadlo sveta sú hry, v ktorom ide o princíp roly v role, zmenu identity. V závere spomína autorka, že Cervantesove dramatické diela sú kritikou toho, že ľudia často hrajú divadlo, aby získali, čo chcú.

Štúdia *Začiatky prekladu kubánskej literatúry do slovenčiny so zameraním na prózu* pochádza od Nataše Burcinovej. Autorka píše o tom, že do roku 1945 bola v literatúre Kuba pre Slovensko neznámou krajinou a neprekladali sa ani iné hispánoamerické literatúry. Prvý preklad z kubánskej literatúry vyšiel až v roku 1953 a bola to zbierka *Piesne Kuby. Výber z poézie Nicolása Guilléna* v preklade Vladimíra Olerínyho bol prebásnený Štefanom Žárým a Milanom Lajčiakom. Kubánska próza vyšla v antológiách *Žraloče plutvy* (1961) a potom, aj popri prózach z iných literatúr Latinskej Ameriky, v antológii *Dni a noci Latinskej Ameriky*. V období medzi 1970 a 1989 sa utvorila silná generácia hispanistov a vyšli mnohé preklady z kubánskej literatúry. Po roku 1990 nastal prudký pokles prekladania kubánskej literatúry a objavujú sa u nás skôr české preklady.

Ďalší príspevok je *Priestor v Kukučínovom fragmente románu Syn výtečníka* od Ľubice Hroncovej. Autorka si vybrala pre svoj príspevok román Martina Kukučina *Syn výtečníka*,

ktorý ostal nedokončený, a ako autorka parafrázuje Oskara Čepana, dôvodom je „...používanie experimentálno-naturalistických prvkov zolovskej proveniencie, ktoré Kukučín nedokázal zvládnuť v medziach svojej metódy, preto ostáva román pokusom o napísanie prírodopisu rodiny a jednotlivca (s. 203).

Martin Navrátil publikoval štúdiu *Zbierka Vojtecha Mihálíka Neumriem na slame (1955): Integrácia subjektívnej lyriky do socialistickej poézie*. Autor sa venuje zmenám v Mihálikovej tvorbe. Začal ako básnik religióznej a ľúbostnej poézie a neskôr prešiel k ospevovaniu triedneho princípu v skladbe *Spievajúce srdce*. Avšak o pár rokov neskôr sa začal vracieť k subjektívnej ľúbostnej lyrike v zbierke *Neumriem na slame*. Realitou je, že v spomínanej zbierke uverejnil aj mnohé staršie básne pred roka 1951. Autor porovnáva pôvodné verzie básní s konečnými verziami, ktoré vyšli v spomínanej zbierke. Píše, že redakcia starších básní v zbierke sa niesla v duchu dvoch tendencií – zahladzovania náboženskej minulosti a estetického dotvárania básní.

Nasleduje štúdia *Rihákův Pentcho – popkultúrní vyrovnání se s II. světovou válkou* od Agniezky Słowikowskej. Autorka vo svojom príspevku píše o dôležitosti písania nových a nových diel s tematizáciou holokaustu, hoci ide o autorov, ktorí holokaust sami nezažili, pretože je nutné si pripomínať zverstvá II. svetovej vojny. Autorka túto tému reflektuje cez román Jara Riháka *Pentcho – Příběh parníka*.

Predposledný príspevok s názvom *Etická analýza diela Bejby sníva o mori (Run, baby, run) od Tiny van der Holland* je od Niny Kendrovej. Spomínané dielo si autorka zvolila preto, že je výrazne medzipredmetové. Uvádza, že sa vďaka nemu, ako literárnemu dielu, pretransformujú teoretické vedomosti žiakov o socializme z hodín dejepisu (keďže sa odohráva v 60. rokoch 20. storočia) do praktickej roviny ľudských emócií v etickom ponímaní. Kendrová uvádza, že hlavná hrdinka, napriek veľkým útrapám v detstve kvôli zlému otčimovi, nachádza šťastie a harmóniu vo svojom živote ako dospelá. Dielo prezentuje kladné morálne hodnoty, rovnako ako poukazuje na závažné etické problémy spoločnosti, ako napr. šikana, čo vďaka analyzovanému dielu preniká medzi čitateľov, ktorí si tak uvedomujú, že ide o problém. Kendrová v závere svojej štúdie píše o tom, že Tina van der Holland sa postarala šťastným koncom „o mravné poučenie a krásny estetický zážitok z diela, ktoré čitateľom ponúkla“ (s. 227).

Posledným príspevkom sekcie i celého zborníka je *Obraz hendikepu v súčasnej literatúre pre deti a mládež* od Veroniky Volochovej. Autorka si vybrala román americkej autorky R. J. Palaciovej *Obyčajná tvár* a román českej autorky Ivony Březinovej *Řvi potichu, brácho*.

Celý zborník ponúkol pestré spektrum príspevkov, v ktorých vidno diverzitu v témach literárnych vedcov a lingvistov – PhD. študentov. Niektoré ponúkli finálne výsledky výskumov, iné čiastkové s víziami do budúcnosti. Medzinárodná konferencia doktorandov sa uskutočnila aj v roku 2018 a výstup z nej *Filologické štúdie 4* je v príprave. Je vysoko pravdepodobné, že bude pokračovať v stanovenom trende prezentácie odboru filológie v celej jeho škále.